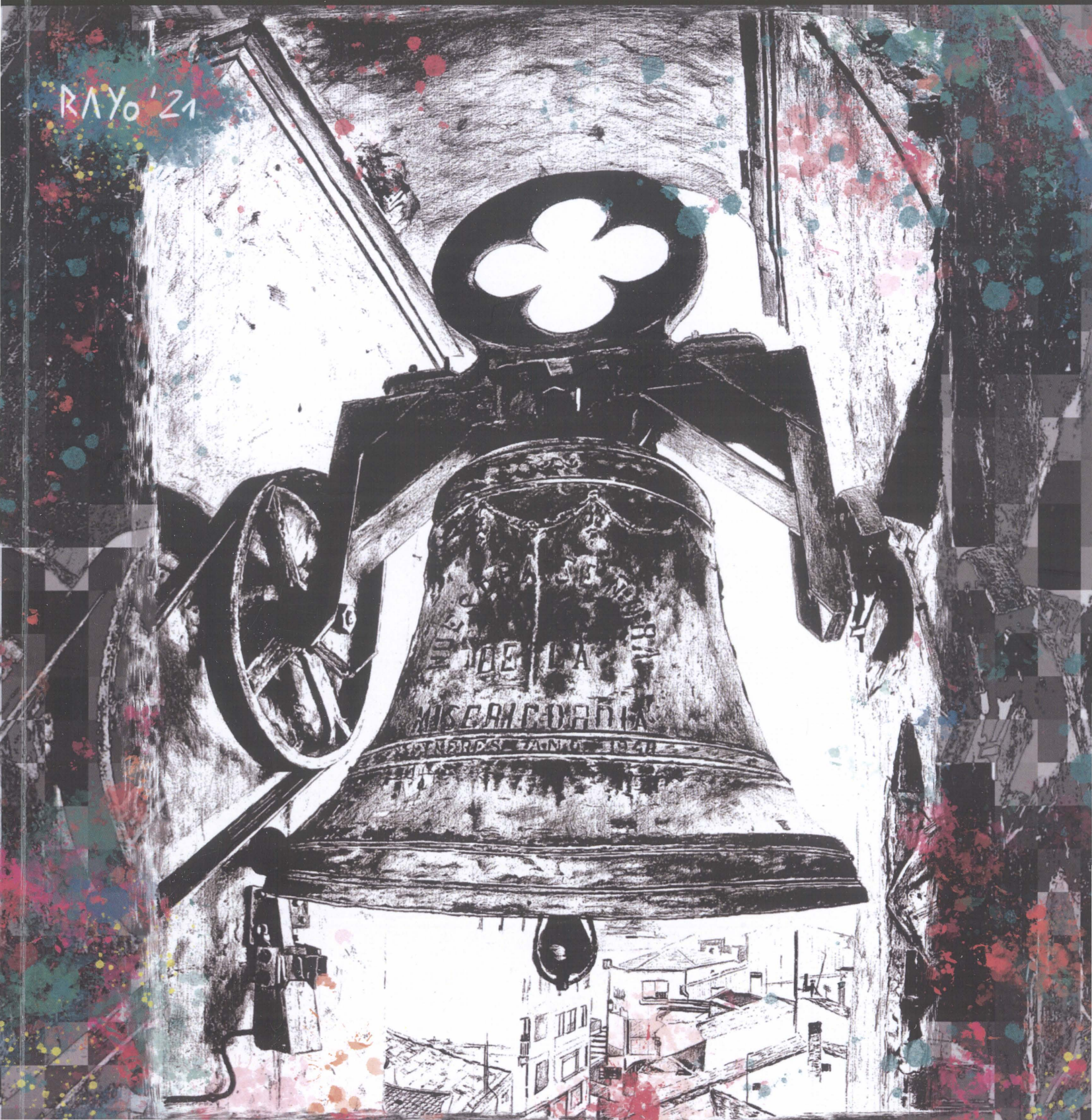

Bignerres

Publicació de
l'Associació Cultural Font Bona
-Centre d'Estudis Locals-
Banyeres de Mariola

NÚMERO 16
2021
Exemplar gratuït

RAYO '21

Bignerres

Publicació de
l'Associació Cultural Font Bona
-Centre d'Estudis Locals-

Número 16
2021

CONSELL EDITORIAL
Associació Cultural Font Bona
-Centre d'Estudis Locals-

COL-LABORADORS

Ester Revert Herrera, Nacho Blanquer Garrido, Luis Miguel Belda Mora, Mª Carmen Ortego Osete, José Luis Vañó Pont, Joel Ferre Belda, Casa Oberta, Maica Cortés Sempere, Andrés Millán Mompó, Jordi Francés Sanjuán, Ramón Mañas García, José Antonio Picó López, Adela Ribera Payá, Adela Magdalena Albero Ribera, Francesc-Joan Monjo i Dalmau, Juan Martínez Lozano, Antonio Ferre Albero, Cándido Sánchez Sanchis, Ramón Micó Colomer, Juan Antonio Calabuig Ferre, Concha Martínez Terol, Marga Martínez Terol, Laura Albero Blanquer, Àurea García Francés, Fotos Morenet i Restaurante Pirámide.

Aquesta revista compta amb el suport de

i la Fundació D. José Valor Amorós

Associació Cultural Font Bona
CENTRE D'ESTUDIS LOCALS

EDITA

Associació Cultural Font Bona -Centre d'Estudis Locals-
Apartat Postal, 105 | 03450 Banyeres de Mariola (Alacant)
Tels. 966 567 408 - 626 304 238
info@acfontbona.es

PORTADA

Sonen les campanes, desperta Bignerres
Il·lustració realitzada amb bolígraf negre i editada amb Procreate.
Obra de l'artista Nacho Blanquer Garrido,
realitzada expressament per a aquesta revista.

DISSENY I MAQUETACIÓ

javier mira Tel. 966 567 408 - info@javiermira.es

IMPRESSIÓ

Jesús Poveda

Depòsit Legal: A-83-2006
ISSN: 1886-2748

La revista **Bignerres** no es fa responsable, ni s'identifica amb l'opinió dels seus col·laboradors, ni amb els productes i continguts dels missatges publicitaris que hi apareixen, els quals són exclusiva responsabilitat de les empreses anunciantes.

Cap part d'aquesta publicació no pot ser reproduïda, emmagatzemada o transmesa, de cap manera ni per cap mitjà, sense l'autorització prèvia i escrita de l'editor. Si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra ha de dirigir-se a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org).

sumari

- 3 El viratge cap a la sostenibilitat al nostre poble. Ester Revert Herrera
- 5 La Indústria. Luis Miguel Belda Mora
- 10 La familia Loaysa. Aproximación a la expansión de su linaje. Mª Carmen Ortego Osete
- 15 La restauración de la capilla de la comunión en la posguerra. José Luis Vañó Pont
- 18 Estudio previo del Molí Pont. Joel Ferre Belda
- 23 Casa Oberta. Comprometidos con la juventud desfavorecida. Junta Directiva de Casa Oberta
- 25 Minerva. Del paganisme al cristianisme. Andrés Millán Mompó
- 31 Sobre música, història i llibertat. Jordi Francés
- 34 Sonen les campanes, desperta Bignerres. Nacho Blanquer Garrido
- 36 Un patrimonio industrial en peligro: las chimeneas de ladrillo de Banyeres de Mariola. Ramón Mañas García
- 43 Publicaciones. M. Esperanza Esplugues M.
- 49 La familia Ribera Payá y los Coros y Danzas de Banyeres de Mariola. Testimonio de conservación del Patrimonio Cultural Inmaterial. Mª Carmen Cortés Sempere
- 61 L'expulsió dels jesuïtes de l'Alcoià (1767). Francesc-Joan Monjo i Dalmau
- 68 Coronavirus: *continuum* de pestilències, podredumbres y cúmulo de incertidumbres. Juan Martínez Lozano
- 72 Salvador Ferre Albero, 102 años de inspirador ejemplo de vida. Redacció *Bignerres*
- 80 Anàlisi de les dades estadístiques de Banyeres de Mariola des de principis de segle. Cándido Sánchez Sanchis
- 90 Don José Toledo Pellicer. Ramón Micó Colomer
- 94 Gent del poble: Armando Martínez Miró, un joyero singular. Juan Antonio Calabuig Ferre
- 102 Banyeruts pel món: De Banyeres a París. Laura Albero Blanquer
- 104 Fotogrames del passat. Morenet
- 106 Algunes efemèrides (2022). Redacció *Bignerres*
- 108 La nostra gastronomia. Restaurante Pirámide

Minerva. Del paganisme al cristianisme

Andrés Millán Mompó

De vegades, ens és molt difícil parlar de tradicions desaparegudes i no conegudes per a les actuals generacions. Parlar sobre un tema en concret del qual no es disposa de suficient informació, és una tasca àrdua. És, aleshores, quan comença un treball de recopilació, d'investigació, de buscar bibliografia que ens aporte llum sobre el tema en concret i de contrastar fonts, documentació, arxius malauradament incomplets, i de vegades inexistents. Aquest, ha sigut el cas a l'hora de documentar-me per poder escriure sobre l'antiga i desapareguda Confraria de la Minerva de Banyeres de Mariola.

La Minerva? Una Confraria cristiana-catòlica amb el nom d'una deessa romana? Amb el nom d'una guerrera de la mitologia grega? Com pot ser això? Per començar, presentem la figura de Minerva. Segons la mitologia romana, Minerva era considerada la deessa de la saviesa i les arts, a banda de ser una de les deesses protectores de Roma a la qual el gremi dels artesans, s'aclamaven baix el seu patrocini. Es correspon amb Atena en la mitologia grega, encara que aquests, els grecs, no la consideraven com a deessa guerrera, sent aleshores, substituïda per Belona.

El nom de Minerva probablement va ser importat dels etruscos, els quals la nomenaven Menrva. Els romans, podien haver confós fàcilment el seu nom estranger amb la paraula llatina *mens*, «ment», tot i que això un dels seus aspectes com a deessa es corresponia no sols amb l'àmbit de la guerra, sinó també amb el del intel·lecte. Segons el mite, Minerva, filla de Júpiter, qui després de menjar-se a Metis, la Prudència, va sentir un fort mal de cap, va acudir a Vulcano qui li va obrir el cap amb una destal, i del seu cap obert va sorgir Minerva ja vestida i armada com a guerrera, la qual va poder ajudar al seu pare Júpiter en la guerra contra els Gegants (Gigantomàquia).

Una de les característiques més famoses de la història de Minerva, va ser el seu desacord amb Neptú per batejar amb el seu nom a

la ciutat d'Atenes. Segons la mitologia, dotze grans déus elegits com a àrbitres, van decidir que qui produïra la cosa més útil per a la ciutat seria qui li atorgaria el nom. Neptú, d'un colp de trident, va fer que la terra produïra un cavall. Minerva, per la seva part, va fer que de la terra nasquera un olivar i això va ser el que li va donar la victòria.

Ovidio, nomenava a Minerva com la «deessa de les mil obres»¹ després d'estudiar els relats presentats per la mitologia sobre ella. Encara que el seu culte es va expandir per tota Itàlia, va ser sols a la ciutat de Roma on eixe culte va adoptar un caràcter bèl·lic. Els romans celebraven les seves festes del 19 al 23 de març, i Minerva era adorada rebent culte al «monte Capitolino» com a part de la Triada Capitolina junt amb Juno i Júpiter. Actualment a la ciutat de Roma, podem visitar la *Piazza della Minerva* molt prop del Panteó. Al 207 abans de Crist, es va constituir un gremi de poetes i actors per tal de reunir-se i fer ofrenes votives al temple de Minerva al «monte Aventino». El santuari de Minerva, a l'*Aventino*, va continuar sent un important centre per a les arts durant la major part de la República romana mitjana.²

En la *Vida de Pericles*, de Plutarc³, Minerva s'apareix a Pericles en un somni i li recomana un tractament concret per a un ciutadà d'Atenes ferit. Eixe tractament va curar l'home i es va erigir una estàtua de llautó en honor a la deessa Minerva com a agraïment. Per altra banda i fora d'Itàlia, Minerva també va rebre culte a nombroses ciutats d'Hispania⁴.

¹ PUBLIO OVIDIO, NASÓN: «El mito de Aracne (Las Metamorfosis) Fábula Mitológica». Edición especial para la *Colección Austral* de 1963. Editorial Espasa-Calpe.

² De les meves anotacions a classe de Filosofia Antiga impartides pel professor Dr. En José Garrido Zaragoza.

³ PLUTARCO: *Vidas paralelas*. Editorial Gredos. Edición 2010. Madrid. España. Colección Biblioteca Básica Gredos.

⁴ PASCUAL BAREA, JOAQUIN: capítol sobre Minerva del llibre de Rodrigo Caro «Veterum Hispanie deorum manes sive reliquiae; edición, traducción y comentario», *Minerva* 29 (2016), 245-247.

A les seves estàtues e imatges, Minerva apareix representada amb una bellesa simple, descuidada però modesta, amb expressió greu i amb una aparent noblesa que impressiona. Amb força, amb majestuositat. Sol aparèixer amb un casc al cap, una pica a una mà i un escut a l'altra (*ègida*, un dels elements principals de l'armadura prodigiosa de Zeus i d'Atenea).

Foto cedida per Andrés Millán Mompoo

Escultura de la deessa Minerva a la ciutat de Roma

Sobre els animals consagrats a Minerva, eren el mussol i el drac.⁵ Se li dedicaven grans sacrificis, de manera que en les grans Panatenees, cada una de les tribus de l'Àtica, li dedicava un bou, i després del sacrifici la seva carn era repartida entre la gent del poble. De vegades, també és la serp qui apareix relacionada amb Minerva, ja que són comparables en astúcia i subtil bellesa.

Després d'aquesta breu introducció a mode de presentació sobre la deessa Minerva, ens pot sorgir la següent pregunta: «però, tot açò relacionat amb el culte pagà, què té a veure amb el nom d'una confraria de caràcter religiós-cristià-catòlic?».

Veureu; antigament, a totes les parròquies existia (és més, era preceptiu) la Confraria de la Minerva. Aquesta Confraria, era l'Associació e Institució més important de cada parròquia, ja que

era la responsable de tot el que estava relacionat amb la devoció i el culte al Santíssim Sagrament de l'Altar, i de totes les devocions, com és natural, res més importat a una comunitat catòlica com el culte a Jesús present a l'Eucaristia. Van proliferar les donacions, *manda pías*, capellanies i fundacions creades per a tal fi: el culte al Santíssim Sagrament de l'Altar, i encara més, sent quan aleshores els protestants qüestionaven la presència real de Jesús a l'Eucaristia. Així les coses, era de vital importància que els catòlics d'aquell temps visqueren amb major intensitat el que en l'actualitat cantem al cant eucarístic: «Cantemos al Amor de los Amores, cantemos al Señor, **Dios, está aquí**, venid adoradores y adoremos...».⁶

Foto Molina

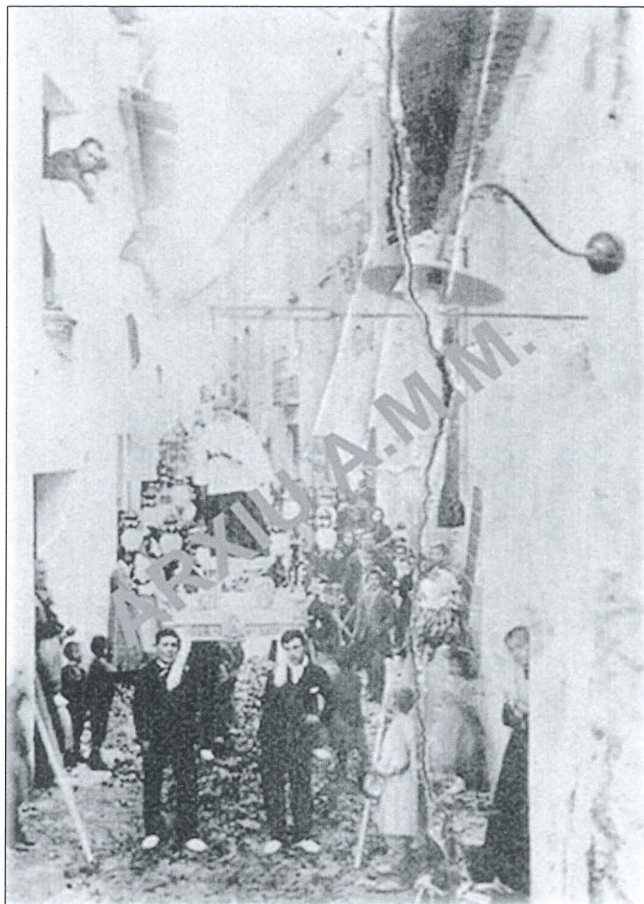
Segona parada d'Adoració al Santíssim Sagrament al carrer Nou. Rector: Rvdo. En Lucas Tomás

Però tornem a la pregunta inicial. Per què s'anomena Minerva quan és en realitat una Confraria Eucarística? D'on sorgeix una deessa pagana unida a l'Eucaristia? Es desconeixen els detalls del desaparegut temple de Minerva el qual va ser construït per Pompeu al voltant de l'any 50 a.C. i que era conegut com *Delubrum Minervae*. Baix el nivell de l'actual Basílica, van ser descobertes les restes del que va ser un temple dedicat a Isis i un *serapeum* (*serapeum* en llatí, o *serapeiòn* en grec, és el nom que li van donar els antics romans als temples de Serapis, especialment al construït per Ptolemeu I a la ciutat d'Alexandria) i els edificis de l'actual convent precedent a la basílica, a banda d'altres restes egípcies i romanes. De l'antic temple en runes, es probable que estiguera en ús fins al pontificat del Sant Pare Zacaries (741-752) qui finalment va cristianitzar el temple oferint la custòdia del mateix als monjos orientals. Aleshores, ja tenim la cristianització d'un temple pagà. Un temple dedicat a la deessa Minerva; un lloc de culte pagà, que passa a formar part d'un temple dedicat al culte cristià-catòlic.

⁵ PAULA MELLADO, FRANCISCO DE (1854). *Enciclopedia Moderna*. Madrid. pp. XXVII. 894.

⁶ Arxiu parròquia Ntra. Sra. de la Misericòrdia de Banyeres de Mariola. *Alaluya*, fulla parroquial núm. 1797.

Arxiu Andrés Millán Mompó

Imatge de Sant Lluís Gonzaga durant el seu recorregut pel carrer Major a la processó de Corpus Christi. Primera dècada del segle XX.

Arxiu Andrés Millán Mompó

Processó de Corpus Christi durant el seu recorregut pel carrer Major. Primera dècada del segle XX.

Ja cap al 1520, el temple es custodiat pels religiosos dominics en el que existia una Confraria dedicada al Santíssim Sagrament de l'Altar, festivitat que va sorgir a l'Edat Mitjana quan al 1208, la religiosa Juliana de Cornillon va promoure la idea de celebrar una festa en honor al Cos i la Sang de Crist present a l'Eucaristia. Al 1263, mentre un rector oficiava la missa a la localitat italiana de Bolsena, al trencar la forma consagrada i segons conta la tradició, va brullar sang. Aquest fet va ser definitiu a l'hora d'establir la festa del Corpus Christi com a festivitat litúrgica, i així va ser instituïda el 8 de setembre de 1264 pel Sant Pare Urbà IV amb la proclamació de la butlla *Transiturus de hoc mundo*. Tomàs d'Aquino va ser l'encarregat de preparar els textos per a l'Ofici i Missa pròpia del dia, que inclouen himnes i seqüències com per exemple el *Pange Lingua* (i la seva part final *Tantum Ergo*), *Lauda Sion*, *París angelicus*, *Adoro te devote o Verbum Superum Prodiens*.

Al Concili de Viena de 1311, el Sant Pare Clement V, va establir les normes per tal d'organitzar les processons per l'interior dels temples, i al 1316 el Sant Pare Joan XXII va introduir l'octava amb exposició del Santíssim Sagrament. Serà al 1447 quan aquesta festivitat quede assenyalada amb majúscules quan el Sant Pare

Nicolau V amb motiu de la festivitat del Corpus Christi, isca en processó pels carrers de Roma amb el Santíssim Sagrament.⁷

El 30 de novembre de 1539, el Sant Pare Paulo III va promulgar la butlla d'aprovació de la Confraria de la Minerva, i per tal de compartir els privilegis espirituals i les indulgències concedides a dita Confraria, altres confraries de la resta del món catòlic es van agregar a la constituïda a Roma al 1520, per la qual cosa a l'any 1605 es va acordar que les prerrogatives de la germandat romana foren esteses a la resta de germandats sacramentals, inclús a les existents de forma devocional però encara no aprovades eclesiàsticament al 1539. Les nombroses concessions d'indulgències fetes pel Papa Gregori XIII, permeten assenyalar els punts d'expansió de les Confraries de la Minerva per Espanya i Portugal, però sobre tot a Itàlia, on van tindre i continuen tenint un fort caràcter i personalitat jurídica.

Exercint l'autoritat general que se li reconeix sobre totes les Confraries, el mestre de l'ordre, Sixto Fabro, promulga l'1 d'octubre

⁷ De les meves anotacions a classe d'Història de l'Església impartides pel professor Dr. En Miguel Navarro Sorni.

de 1585 per a totes les confraries, els estatuts que per aquella data ja estaven vigents a l'església romana de Santa Maria sopra Minerva, on dita Confraria ressaltava el seu prestigi més a Roma que a la resta de ciutats que van anar afegint-se com a seu de la cúria generalícia. Així, les processons de Minerva, van ser celebrades per totes les sacramentals agregades a la regentada pels pares dominics (que havien rebut la propietat del temple de mans del Sant Pare Alejandro IV al segle XIII) de Santa Maria sopra Minerva de Roma els tercers diumenges de mes, després de la celebració de la missa major, baix pal·li i per les naus del temple.

Però ara, deixem terres italianes i ens apropem a les valencianes, concretament a la ciutat de València, on trobem una figura que no pot passar desapercebuda a l'hora de parlar sobre la devoció al Santíssim Sagrament. Aquest serà Joan de Ribera, Patriarca d'Antioquia, Bisbe de Badajoz, Arquebisbe, Virrei i Capità General del Regne de València, qui entre altres coses ens va deixar com a herència el Reial Col·legi Seminari de Corpus Christi a la mateixa ciutat de València. Nascut a Sevilla el 27 de desembre de 1532, va començar els seus estudis en teologia a la ciutat de Salamanca l'any 1544 baix la direcció dels millors professors del moment. Al 1562 va ser nomenat bisbe de Badajoz, i al 1568 el Sant Pare Pius V li va concedir el títol de Patriarca d'Antioquia nomenant-lo arquebisbe de València. Va deixar patent el seu fervor per l'Eucaristia i saviesa teològica al seu Col·legi de Corpus Christi el qual va fundar al 1583 amb la finalitat de formar un clero reformat d'acord amb les disposicions conciliars, dotant-lo de nombroses obres artístiques i d'una expressiva i singular litúrgia. Va morir a la ciutat de València el 6 de gener de 1611. Va ser beatificat el 18 de setembre de 1796 pel Papa Pius VI, i posteriorment canonitzat el 12 de juny de 1960 pel Sant Pare Joan XXIII.⁸

Durant el desenvolupament del seu càrrec com a Arquebisbe de València, cap remarcar tres detalls dels seus catorze viatges realitzats a Banyeres de Mariola: per un lloc, el regal a la nostra parròquia del *Lignum Crucis*⁹ que afortunadament encara es conserva; per altre, a data de 10 d'agost de 1572, amb escriptura autoritzada per Roque Ximeno, escrivà, va donar llicència permetent que es poguera descobrir el Santíssim Sagrament en temps de tempesta. Per finalitzar, a data 24 d'octubre de 1610, a la seva última visita a Banyeres de Mariola, un any abans de la seva mort, va manar que es fera un retaule per a la bona decència i digna custòdia de la imatge de Sant Jordi a la seua ermita situada als peus del castell.¹⁰

⁸ Arxíu digital Reial Col·legi Seminari de Corpus Christi, València.

⁹ Arxíu parròquia Mare de Déu de la Misericòrdia, Banyeres de Mariola. Arxíu Reial Col·legi Seminari de Corpus Christi, València.

¹⁰ VALERO DOMENECH, ROMUALDO, (et al). *BANYERES, Estudio Histórico-Geográfico y Cultural de la Villa*. Edita: Fundación D. José Valor Amorós. Banyeres de Mariola, 1986.

Queda patent al paràgraf anterior l'estima de l'Arquebisbe Ribera a la seva diòcesi Valentina, ja que el realitzar catorze viatges a Banyeres de Mariola (una parròquia allunyada de València) durant els seus quaranta-tres anys al capdavant de la seu, ens ix una mitja d'una visita cada tres anys. Si tenim en compte les condicions i els mitjans de transport de l'època, podem dir amb total seguretat, que a pesar de la llunyania, mai va deixar a Banyeres de la mà, i d'eixos catorze viatges, molt probablement fora Ribera qui animara a la població i al mateix rector en alguna de les seves homilies, a fer-se avant amb la fundació d'una Confraria de la Minerva; una Confraria dedicada a lloar al Santíssim Sagrament de l'Altar del que ell mateix era tan devot. Desafortunadament, fins al moment, no he sigut capaç de trobar cap informació per escrit que confirme la meua suposició. El que sí és cert, és que Banyeres de Mariola a finals del segle XIX i principis del XX, sí compta amb una Confraria de la Minerva, i així ho demostren unes fotografies datades a principis del segle XX on dues d'elles fins ara no havien eixit a la llum i que amb aquesta publicació tinc gust de compartir amb tots vosaltres. A elles, podem distingir clarament el lloc concret (taula del carrer Major, primera parada del Santíssim Sagrament a la processó de Corpus Christi, a l'altura de la meua actual vivenda, on en l'actualitat torna a parar el Santíssim Sagrament) i on apareixen a la fotografia una colla de xiquetes vestides de primera comunió on destaca una xiqueta vestida de negre amb vel blanc (molt probablement, per tal de guardar dol al seu pare o mare, algú dels seus germans/es, o inclús a algú dels seus iaïos/es).

Ampliant la fotografia, podem observar la costum que encara es conserva al nostre poble, on totes les xiquetes sostenen una safata amb pètals de flors, les quals s'ofereixen al Nostre Senyor present en la Custòdia a cada parada. Sostenint el pal·li i inclús a la part de davant de la fotografia, podem distingir amb claredat el distintiu que porten els homes: una cinta que els cau per l'esquena, on per la part de davant, suposadament, penjaria un distintiu de la Confraria. A la part davantera, a la dreta, un confrare sosté un canelobre amb un ciri encés; a la part darrera, a l'esquerra, un altre confrare fa el mateix. Encensant al Santíssim, entre el fum, trobem al rector que és assistit per dos sacerdots més (probablement vicaris de la parròquia) revestits de diaques. A la part esquerra, darrere d'ells, s'endevina la silueta d'un sagristà d'edat, així també com un altre sagristà agenollat al cap davant de la taula. Tancant la comitiva, la corporació municipal, i darrere d'ells, el que supose seria la banda de música, ja que entre la gent s'aprecien alguns instruments musicals de vent.

La digna Custòdia aparentment d'unes dimensions considerables, comença amb un peu com a base, i sobre el peu un calze.

Foto: Andrés Millán Mompó

Primera parada d'adoració al Santíssim Sagrament durant la processó de Corpus Christi al Carrer Major. Primera dècada del segle XX.

Foto: Andrés Millán Mompó

Detall de l'antiga Custòdia malauradament desapareguda en l'actualitat

La Sagrada Forma (damunt del calze) tota rodejada per aquesta banda amb fulles de parra (supose que d'argent pel canvi de color que fa a la fotografia) superposades a la Custòdia. A la part darrera, la que no es veu a la fotografia, supose que anirien superposades (molt probablement) espigues de blat, ja que tant el raïm com el blat, fan referència al Cos i la Sang de Jesucrist. A la part dreta, davant de la taula, apareix un home vestit de seglar sense cap distintiu de confrare, on a la mà esquerra sosté un ciri encès, i a la dreta, un llibre obert, per la qual cosa em fa pensar que mentre el rector per una banda i el sagristà per l'altra encensaven al Santíssim, aquest home estaria recitant alguna pregària o molt probablement entonant algun cant eucarístic. Per finalitzar amb la descripció de la fotografia, davant del tot, a l'esquerra, un home sosté una bandera, segurament, el distintiu de la Confraria de la Minerva on apareix brodada una Custòdia, i es deixen entreveure el final d'unes paraules; a la part de dalt de la bandera «...TUM» (Sacramentum?); a la part de baix, «...TAS»; (Charitas?).

Amb aquestes fotografies com he dit abans, ja estem a finals del segle XIX i principis del XX, on Banyeres de Mariola, no content amb l'espectacular temple parroquial, comença la construcció de la Capella de la Comunió. El temple parroquial, beneït el 25 de desembre de 1752 després de la col·locació de la seva primera pedra

el 24 de juny de 1734, ja se'ns descriu i se'ns parla de la devoció de Banyeres al Sagrat Cor de Jesús amb aquestes paraules: *En el crucero estaba el altar de San José, el de San Jorge con dos frontales de talla y un cuadro al óleo del Sagrado Corazón con dos arañas de cristal.*¹¹ Comença la construcció de la Capella de la Comunió el 17 de juny de 1897, i així ho trobem per escrit amb les següents paraules: *se puso la primera piedra el 17 de junio de 1897, dentro de ésta contenía un rollo de pergamino con los nombres del cura, don José María Sais Molina y del juez municipal, don José Pascual Cots. Las obras se llevaron a efecto bajo la dirección del arquitecto alcoyano, Timoteo Briet, y fueron los gastos de edificación de 12.000 duros, aparte los trabajos desinteresados de todo el vecindario que acudían al toque de campana del cura párroco a colaborar en la construcción de tan magnífico recinto. Se inauguró el 3 de septiembre de 1899 con gran fiesta y solemnidad.*¹²

Tornant a la Minerva, malauradament, no he pogut descobrir el motiu del per què va desaparèixer aquesta Confraria. Pot ser, fina-

¹¹ VALERO DOMENECH, ROMUALDO (et al.). Banyeres... Op cit.

¹² BERENGUER MORA, FRANCISCO. *Bañeres y San Jorge*.

Foto cedida per Andrés Millán Mompó

Eixida de la processó del Sagrat Cor de Jesús. Any 1921.

litzada la Guerra Civil Espanyola, no es tornara a refundar com va ser el cas de la majoria de Confraries dissoltes durant el conflicte civil, o bé, aquesta Confraria, s'unira a l'any 1939 a la refundada Confraria del Sagrat Cor de Jesús, Confraria ja existent a finals del segle XIX afegint-li «... i del Santíssim Sagrament de l'Altar» com a record i fent referència a la desapareguda i no refundada Confraria de la Minerva.

El que sí sabem amb certesa és que, a partir de 1939, al llibre de comptes i registres de la Confraria del Sagrat Cor de Jesús i del Santíssim Sagrament de l'Altar, ja apareixen reflectides les despeses que aquesta Confraria sufragava tant a la festivitat del Sagrat Cor de Jesús com a la festivitat de Corpus Christi. A més, al seu segell de 1939 que encara es conserva, apareix reflectida la Custòdia amb la següent inscripció al voltant: *Cofradía del Sagrado Corazón de Jesús, del Santísimo Sacramento del Altar y Apostolado de la Oración.*

No serà fins a la dècada dels anys seixanta del segle XX, quan una vegada apareguda l'Adoració Nocturna, la Confraria del Sagrat Cor de Jesús comence a implicar-se cada vegada menys en allò referent al Santíssim Sagrament: preparació del Monument de Dijous Sant; Vetla al Senyor la nit de Dijous a Divendres Sant; dur el pal·li per tal de cobrir el Santíssim Sagrament durant la processó de Corpus Christi o bé a la de Combregats i Impedits, etc. Com dic,

seran els integrants de l'Adoració Nocturna els encarregats de dur a terme la preparació i acompanyament al rector durant aquestos actes, fins a la dècada dels anys noranta del segle passat, quan una vegada dissolta i desapareguda l'Adoració Nocturna a la nostra parròquia, siguen en ocasions els fills dels que en el seu temps la van compondre, qui passen a fer-se càrrec de dur el pal·li durant la processó de Corpus, fins a l'any 2011, on la junta directiva de la Confraria del Sagrat Cor de Jesús i del Santíssim Sagrament, arriben a l'acord de tornar a fer-se càrrec d'acompanyar al Santíssim Sagrament durant el recorregut processional pels carrers de Banyeres a la processó de Corpus. També amb anterioritat, altres directives del Cor de Jesús, s'han fet càrrec, per exemple, de córrer amb les despeses per tal d'adquirir un nou pal·li, així com els diferents ornaments per al rector; Casulla, Capa Pluvial, Pany de Muscles, Dalmàtiques, etc.

Queden moltes preguntes per respondre; aixius per seguir consultant; frases il·legibles per desxifrar; elements físics concrets per estudiar i que ens ajuden a aportar més dades i èpoques concretes per tal de parlar amb certesa, per tal de continuar aportant un poquet més de llum sobre aquest tema. Pot ser més avant tindrem ocasió de continuar parlant d'aquesta Confraria de la Minerva? Pot ser trobem alguna cosa que ens ajude a esclarir coses? Pot ser trobem la documentació que ens falta? De moment, hem trobat un filet; un filet molt prim, molt dèbil. Seguirem tirant d'ell amb precaució perquè no se'ns trenque.

Foto cedides per Andrés Millán Mompó

Membres de la directiva de la Confraria del Sagrat Cor de Jesús i del Santíssim Sagrament de l'Altar durant el recorregut de la processó de Corpus Christi per l'interior del temple parroquial. Rector: Rvdo. En Ramón Micó Colomer. Any 2021.